

OKRUHY OTÁZEK KE STÁTNÍ BAKALÁŘSKÉ ZKOUŠCE OBORU MEDITERÁNNÍ STUDIA (PS 2021)

K ústní zkoušce si, prosím, přineste seznam přečtené literatury (v překladu i v originále).

Každý student odpoví na jednu otázku z každého okruhu, celkem tedy na 4 otázky.

A) ÚVOD DO MEDITERÁNNÍCH STUDIÍ

- 1. Geografie a hydrologie Středomoří:** vznik Středozevního moře, obecná charakteristika (typologie, významná moře a řeky, klima), problematika vymezení středomořského prostoru, geograficko-kulturní pojmy (Magreb, Mašrek, Levanta, Blízký východ), aktuální ekologické otázky
- 2. Starověké kultury východního Středomoří:** Oblast úrodného půlměsíce (Sumer, Akkad, Asýrie, Babylónie), Chetitě, Egypt. První písma (klínové, hieroglyfické). Rukopisná tradice a její uchování.
- 3. Minojská a mykénská kultura:** přínos pro Středomoří a evropské kultury (lineární písmo, paláce...), „Temná staletí“.
- 4. Počátky civilizace v západním Středomoří:** Řekové a Fénici (kolonizace; osídlování a obchod; fénické hláskové písmo, abeceda), Etruskové.
- 5. Velká impéria starověkého Středomoří:** Říše Alexandra Makedonského (helénismus, syntéza středomořských a blízkovýchodních civilizací), Římská říše (vzestup, mocenský rozmach a kulturní přínos).
- 6. Středomoří ve středověku:** časové vymezení středověku, významné historické události (muslimská expanze, křížové výpravy, nadvláda italských měst, počátky osmanské expanze...), kultura středověku ve Středomoří (centra vzdělanosti, kultura křesťanských území, dědictví islámské kultury...)
- 7. Středomoří v novověku:** časové vymezení novověku, významné historické události (osmanská říše, nacionalistická hnutí, vytváření koloniálních panství....); umělecké směry a myšlenková hnutí (renesance, reformace, racionalismus...)
- 8. Středomoří po světových válkách (20. století):** rozpad koloniálních panství, vznik nových státních útvarů, mezinárodní vztahy
- 9. Aktuální situace a výzvy ve Středomoří:** mezinárodní politická a kulturní spolupráce (Evropská unie, Mediteránní unie, Arabská liga, Alexandrijská knihovna...), aktuální politická situace (Arabské jaro, místa významných konfliktů, role náboženství...)
- 10. Význam mediteránního prostoru v historii lidstva:** historické názvy Středozevního moře (Tyrhénské moře, Egejs, Mare nostrum, Bahr al-Rum), různé úhly pohledu na vymezení mediteránního prostoru (geografický, kulturně historický), kulturní přínos středomořských civilizací (jazyky, písmo, umění, architektura...), náboženství (Středomoří jako kolébka tří velkých monoteistických náboženství, charakteristika, vztahy...)

B) ANTICKÁ LITERATURA

1. **Archaické období řecké poezie** (epos: Homér a Hésiodos; lyrika: mélika, elegie, iamb a epigram: Archilochos z Paru, Alkaios, Anakreón, Sapphó, Pindaros) **a prózy** (historiografie: Hérodotos)
2. **Attické drama** (tragédie: Aischylos, Sofoklés, Euripidés; komedie: Aristofanés)
3. **Attické řečnictví** (Isokratés, Démostenés), **historiografie** (Thúkydidés, Xenofón) a **filozofie** (Platón, Aristotelés)
4. **Helénistická literatura** (alexandrijští básníci: Kallimachos, Apollónios Rhodský; idyla: Theokritos; nová komedie: Menandros; odborná činnost alexandrijské knihovny: vědci a filologové; helénistická filozofie: Epikúros, stoicismus)
5. **Literatura římského období** (Polybios, Plútarchos, druhá sofistika: Lúkiános, řecký román 1./2. stol. po Kr.: jeden vybraný román, Marcus Aurelius, Iúliános Apostata a poslední „pohané“)
6. **Archaické období římské literatury** („počátek“: L. Andronicus; epos: Cn. Naevius, Ennius; komedie: Plautus, Terentius; tragédie: Pacuvius a Accius; řečnictví a historiografie: Cato, starší a mladší analistika; satira: Lucilius)
7. **Římská literatura konce republiky**, tzv. Ciceronovo období (Catullus, Lucretius, Cicero, Caesar, Sallustius)
8. **Římská literatura nástupu principátu**, tzv. Augustovo období (Vergilus, Horatius, Tibullus, Propertius, Ovidius; historiografie: Livius; nauková literatura a filologie: jeden autor)
9. **Římská literatura císařství** (Seneca, iuliovsko-claudiovští básníci: Lucanus, Petronius, satira: Persius a Iuvenalis; flaviovští básníci: Statius, Valerius Flaccus, Silius Italicus; epigram: Martialis; Quintilianus)
10. **Římská literatura 2. stol. a pozdější** (Plinius Mladší, Tacitus, M. Cornelius Fronto, román: Apuleius, Ammianus Marcellinus, Augustinus, Boethius)

C) BYZANTSKÁ A NOVOŘECKÁ LITERATURA

1. **Literatura a kultura rané Byzance a období ikonoklasmu (4. století – pol. 9. století):** historiografie a kronikářství, hagiografie, hymnografie, poezie, charakteristika ikonoklastického období.
2. **Literatura a kultura v období tzv. makedonského encyklopedismu (pol. 9. století – počátek 11. století):** Fotios, Konstantinos Porfyrogenetos, cyrilometodějská mise, Symeon Metafrastes).
3. **Literatura a kultura v 11. století (Michael Psellos) a komnenovské renesance** (do konce 12. století): historiografie a kronikářství, román, Digenis Akritas, inovační tendence, pronikání živého jazyka do literatury.
4. **Literatura a kultura palaiologovského období** (od křižácké okupace do roku 1453): Maximos Planudes, klasicismus x humanismus, hésychasmus x racionalismus, platonismus x aristotelismus, historikové zániku Byzance.
5. **Kořeny novořecké literatury v pozdní Byzanci:** literatura s fiktivními prvky, Morejská kronika.
6. **Literatura krétské renesance** (16.–17. století).

7. **Počátky novořecké literatury:** jazyková otázka (Adamantios Korais, Jannis Psycharis), romantická poezie (Andreas Kalvos, Dionysios Solomos).
8. **Próza 2. poloviny 19. století** (historické romantické romány, Emmanuil Roidis, generace 80. let a mravoličná povídka) a **Georgios Palamas**.
9. **Hlavní představitelé novořecké poezie 20. století:** Konstantinos Kavafis, Odysseas Elytis, Jorgos Seferis, Jannis Ritsos.
10. **Novořecká próza 20. století:** generace 30. let, Nikos Kazantzakis, poválečná próza, překlady do češtiny.

D) STŘEDOVĚK

Ke zkoušce si posluchači připraví seznam přečtených titulů ze středověké literatury, o kterých v rámci otázek bude řeč.

1. Kontinuita mezi antickou a středověkou literaturou (*septem artes liberales*, gramatické a rétorické školy), specifika středolatinšské literatury.
2. Co víte o Bibli jako hlavním zdroji středověkého myšlení a literárního výrazu (Vulgáta; rámcový obsah Bible; Bible jako „autorita“)? Charakteristika literatury pozdní antiky.
3. Co je latinská patristika, její nejvýznamnější autoři: význam Aurelia Augustina (jeho hlavní spisy) pro středověk; Jeroným, Ambrož Milánský.
4. Autoři tzv. přechodného období (6.–8. stol.), význam benediktinských klášterů (Cassiodorus, Boethius, Isidor ze Sevilly, Beda).
5. Karolinská renesance, její charakteristika a hlavní autoři. Problematika tzv. středověkých renesancí.
6. Středověká exempla. Hagiografie (Petr Alfonsi, *Gesta Romanorum*, Caesarius z Heisterbachu, *Zlatá legenda*; nejstarší legendy z bohemikálního prostředí).
7. Světská lyrika vrcholného středověku (*Carmina Burana*, Gualter Castellionský, Archipoeta, Hugo z Orléansu).
8. Středověká epická poezie (mj. antické látky nejčastěji zpracovávané středověkými autory).
9. Středověká historiografie – charakteristika, významné kroniky vrcholného středověku.

Doporučený rozsah povinné literatury k jednotlivým otázkám (základem je materiál z přednášek, k dispozici jsou osnovy v Učebních materiálech v ISu):

1. J. Nechutová, *Středověká latina*: s. 11–14, 65–67, 68–72, 89–91, 126–127, 129–131; J. Nechutová – D. Stehlíková, *Stručné dějiny latinské literatury středověku*: s. 9–13
2. přednášky; J. Nechutová, *Středověká latina*: s. 73–74; J. Nechutová – D. Stehlíková, *Stručné dějiny latinské literatury středověku*: s. 19–23, 28
3. J. Nechutová, *Středověká latina*: s. 104–105, 127–129; J. Nechutová – D. Stehlíková, *Stručné dějiny latinské literatury středověku*: s. 23–32
4. J. Nechutová, *Středověká latina*: s. 77–84, 129–131; J. Nechutová – D. Stehlíková, *Stručné dějiny latinské literatury středověku*: s. 37–40
5. J. Nechutová, *Středověká latina*: s. 84–88, 131–134; J. Nechutová – D. Stehlíková, *Stručné dějiny latinské literatury středověku*: s. 76–79
6. J. Nechutová, *Středověká latina*: s. 116–117, 123–125; J. Nechutová – D. Stehlíková, *Stručné dějiny latinské literatury středověku*: s. 189–190, 287–290
7. J. Nechutová, *Středověká latina*: s. 111–116; J. Nechutová – D. Stehlíková, *Stručné dějiny latinské literatury středověku*: s. 161–165, 170–171
8. J. Nechutová, *Středověká latina*: s. 111–112; J. Nechutová – D. Stehlíková, *Stručné dějiny latinské literatury středověku*: s. 121–123, 168–171

9. J. Nechutová, *Středověká latina*: s. 125; J. Nechutová – D. Stehlíková, *Stručné dějiny latinské literatury středověku*: s. 109–118, 141–145, 182–184, 186–188